

prispevku Učno-sprehajalna pot Rača: primer povezovanja regionalnih identitet v pomenu naravne in kulturne dediščine na območju Moravske doline obravnava naravne vrednote in kulturno dediščino kot mikroregionalne identitete določene prostora in kot možnosti za nadaljnji razvoj območja. Alenka Černelič Krošelj je obravnavala Dolenjsko in Posavje kot »Deželo cvička« in predstavila vpogled v sooblikovanje regionalne identitete na podlagi regionalnega »produkta« – vina. Poleg zgodovine pridelovanja, prodaje in promocije cvička je predstavila tudi »nove 'cvičkove tradicije'«. Adela Ramovš je na primeru revitalizacije Ravbarjevega gradu v Mengšu – katere cilj sta ohranjanje in oživljanje nepremične kulturne dediščine ter vzpostavitev poslovno-kulturnega središča, ki temelji na doživljanju

kulturne dediščine astronoma Ferdinanda Avgušтина Hallersteina, odraščajočega v tem dvorcu – razpravljala o objektih kulturne dediščine kot povezovalnih elementih na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Zbornik zaključuje Zvezda Delak Koželj s prispevkom Etnologija, varstvo dediščine in regionalni razvoj: možnosti in priložnosti etnologije v regionalnem razvoju. Gre za splošen prispevek o vlogi etnologije pri ohranjanju kulturne dediščine, razvoju območij in prostorskem načrtovanju.

Kot je opredeljeno že v podnaslovu, zbornik torej prinaša (bolj ali manj) strokovne in znanstvene članke ter celo enega literarnega. Razkriva tako značilnosti Koroške kot splošnejše preglede oziroma primere uporabe dediščine v turizmu in za vzbujanje občutka pripadnosti določene

ni regiji (čeprav bi želeli, da bi avtorji, ki niso obravnavali Koroške, svoje ugotovitve navezali na podobne pojave v omenjeni regiji in tako morda pripomogli k osvetlitvi vidikov, ki jih domačini vidijo drugače). Zagotovo je etnologija s tem zbornikom dobila dokaj celovito predstavitev ene od slovenskih regij. Vtis kvare le pomanjkljiv jezikovni pregled.

Po osvetlitvi brežiško-posavske in koroške regije zdaj torej čakamo že tretji zbornik iz cikla etnologija in regionalni razvoj, ki bo posvečen Ljubljani. Z njimi Slovensko etnološko društvo popularizira svoje delo, hkrati pa dokazuje vsestranskost etnologov in etnologinj, povečuje zavedanje o pomembnosti etnološke vede in opozarja na njeno uporabnost pri razvoju gospodarskih panog in geografskih območij.

MARUŠKA MARKOVČIČ IN TADEJA PRIMOŽIČ (ur.): Na podeželju: etnološke raziskave na območju vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana; Mestna občina Ljubljana, Oddelek za gospodarske dejavnosti in turizem, Služba za kmetijstvo in upravne zadeve in Zavod za razvoj podeželja Ciza, Ljubljana 2006, 302 str.

Obsežna monografija o podeželju na vzhodnem delu Mestne občine Ljubljana je leta 2006 izšla kot rezultat večletnih terenskih raziskav, ki so med letoma 2002 in 2005 potekale v sodelovanju z Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Je etnografski zapis današnjega stanja dediščine v najširšem pogledu in zajema področja snovne in delno nesnovne dediščine večini Ljubljančanov manj znanega agrarnega zaledja. Prav v tem je »bistveni del Mestne občine Ljubljana«, v uvodniku piše Gorazd Maslo, načelnik Oddelka za gospodarske dejavnosti.

V knjigi so predstavljeni kraji oziroma območja doline Besnice, Janč in Lipoglav, ki poosebljajo, poleg drugih, vzhodni del zelenega zaledja Ljubljane. Mestna občina Ljubljana, Oddelek za gospodarske dejavnosti, turizem in razvoj podeželja je že pred letom 2002 na to območje

vpeljala nekaj kmetijskih sadnih poti. Med Ljubljančani so znane predvsem Sadne poti – Jagodna, Borovničeva in Kostanjeva pot. Te so razvijali v okviru CRPOV projekta (celostnega razvoja podeželja in obnovo vasi), ki je temeljil predvsem na kmetijskih pridelkih in njihovi prodaji. Med dogodki, povezanimi z omenjenimi dejavnostmi, izstopata še danes dobro obiskani Jagodna in Kostanjeva nedelja na Jančah.

Z zaposlitvijo etnologa – ta raziskuje zgodovino načinov življenja ljudi – na področju razvoja podeželja na Oddelku za gospodarske dejavnosti Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju MOL) se je šele pokazalo, da so za nadaljnji razvoj podeželja in temelj za nove razvojne usmeritve ključnega pomena prav etnološke raziskave. Prav zato, ker predstavi delo etnologa v instituciji, v kateri etnologi do sedaj niso delovali, je knjiga še toliko bolj pomembna. Pomemben pri-

* Mojca Tercelj Otorepec, univ. dipl. etnol. in soc. kulture, višja konservatorica, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Kranj, 4000 Kranj, Tomšičeva 44. E-naslov: otorepec.mojca@siol.net

spevek na MOL zaposlene etnologinje in soavtorice knjige – Maruške Markovčič – je tudi v tem, da je nenehno v stiku s prebivalci, ki živijo na tem vzhodnem delu sicer Mestne občine Ljubljana. To je bistvena sprememba, do katere je prišlo na Oddelku za gospodarske dejavnosti, saj se, dokler niso zaposlili etnologa, na oddelku pri izdelavi modelov za razvoj podeželja niso posvečali dediščini obravnavanega območja. Na oddelkih za gospodarstvo na občinah, s katerimi sodelujem, se z razvojem podeželja večinoma ukvarjajo agronomi, ekonomisti ali pravniki. Večina žal v svoje delo ne vključuje znanja etnologov, kar je škoda, saj prav tovrstno sodelovanje lahko prinese bolj kakovostne rezultate.

V monografiji je delo etnologa na področju razvoja podeželja v MOL predstavila Maruška Markovčič, teorijo in prakso s področja razvoja podeželja pa Tadeja Primožič. Markovčičeva je predstavila vzhodni del hribovitega območja geografsko gledano Predalpskega hribovja, ki je začetek Posavskega hribovja, in se dotaknila ljudske etimologije razlage imen, ki še krožijo med ljudmi, in kmetijske panoge, ki danes prevladujejo na tem območju. Skupaj z Barbaro Dolničar je obdelala šege in navade koledarskega cikla in življenjskega kroga. Andreja Bahar Muršič, odgovorna konservatorica etnologinja z Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Ljubljana, je na podlagi sodelovanja z Markovčičevo predstavila stavbno dediščino. Prispevke o posameznih izbranih gospodarskih prizadevanjih predstavljajo Darja Kranjc s poglavjem o žganjekuhi, Mojca Bele pa s čebelarstvom, z mlinarstvom in žagarstvom.¹ Posebno mesto v

knjigi zavzemata področje kulinarike, ki ga je obdelala Petra Štefanovič, in področje rokodelstva. Darja Kranjc je obdelala pletarstvo, Barbara Dolničar butarice, Petra Štefanovič pa piše o cvetju iz papirja.²

Monografija *Na podeželju: Etnološke raziskave na območju vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana* je pravzaprav priročnik, namenjen tako domačinom kot prišlekom³ in obiskovalcem obravnavanega območja. Spoštovanje tako imenovanih staroselcev naj bi bilo temelj za kakršenkoli razvoj, pa naj bo to na vasi, hribovju, v zaselku, trgu ali mestu. V poznavanju njihovega načina življenja je ključ sožitja različnih interesov in interesnih skupin, ki lahko skupaj z ustreznim sodelavcem oziroma animatorjem razvijajo nove modele vključevanja dediščine v sodoben način življenja. Prav to je glavno sporočilo monografije o podeželju. Maruška Markovčič je v pričujoči knjigi strnila svoja dolgoletna prizadevanja za vključitev in upoštevanje etnoloških znanj in njihovo nadgradnjo. Znanje v zvezi z izobraževanjem ljudi je pridobivala na različnih seminarjih in delavnicah po Sloveniji in v drugih evropskih državah; njeno izobraževanje

je podpirala tudi MOL. O pomenu vključevanja etnologa v razvoj podeželja je ljudi tudi sama seznanjala na različnih izobraževalnih delavnicah po Sloveniji. Kako pomembno je raziskovanje nekdanjih načinov življenja in njihovo vključevanje v sodoben razvoj, je Maruška Markovčič s sodelavkami dokazala z izidom drobne knjižice z napotki, kako izdelati cvet iz papirja, oziroma kako iz propadle nepremične kulturne dediščine mlinarjev in mlinaric vzhodnega območja MOL izluščiti kulinarčno podobo. Ob raziskavi mlinarske dejavnosti so odkrile krajevno kulinarčno posebnost – potico vezivko (Štefanovič 2006: 202); ta je bila pozneje kot »Janška vezivka« vključena v knjigo *Gastronomske regije Slovenije*. Avtor besedila je izhajal iz odkritij študentskega raziskovalnega tabora na Jančah: »Janška vezivka je praznična pogača oziroma vrsta prazničnega kruha iz vaške ljubljanske okolice, ki so jo pripravljali posameznikom, kadar so praznovali svoje godove in tudi za druge praznične priložnosti« (Bogataj 2007: 8).

Knjigo priporočam v branje vsem, ki se kakorkoli srečujejo s tematiko razvoja, temelječega na poznavanju tradicionalnih znanj in veščin tako v agrarnih zaledjih kot mestnih središčih, pa tudi vsem tistim, ki se lotevajo raziskovanja »od spodaj navzgor«, kot je zapisala Maruška Markovčič.

Literatura

BOGATAJ, Janez: Janška vezivka. V: *Gastronomske regije Slovenije. Okusiti Slovenijo*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija, 2007, 8.

MARKOVČIČ, Maruška (ur.): *Cvetje iz papirja*. Etnološki vpogled v preteklost in navodila za izdelavo rož iz papirja. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana, 2003.

MARKOVČIČ, Maruška (ur.): *Iz mlina – na mizo: Mlinarstvo in kulinarika na vzhodnem delu Mestne občine Ljubljana*. Ljubljana: MOL, 2002, 22.

¹ Poglavje o mlinarstvu z naslovom *Iz mlina – na*

mizo je leta 2004 izšlo v posebni knjižici MOL-a tudi v angleščini: *From The Mill ... to The Table. Miller's trade and culinary art in the eastern part of the City Municipality of Ljubljana*.

- 2 Leta 2003 sta Maruška Markovčič in Petra Štefanovič z namenom popularizacije te dejavnosti pripravili poseben darilni paket, ki obsega knjižico z navodili za izdelavo cveta iz papirja in za izdelavo potreben material. Darilni paket je na voljo v skatlici iz ekoloških materialov.
- 3 Gre za na novo naseljene nedomačine, tujce na tem območju, ki naj bi za boljše sožitje s tako imenovanimi staroselci poznali tudi njihov tradicionalni način življenja.